

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékie postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre 1 ft 50 kr
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számoltunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-fele ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusz. áv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

A segítség.

(sss.) A szegénység és nyomorúság oly alakot öltött, hogy a törvényhozás is kénytelen vele számolni. A kényszerűség hatása alatt teszi azt, amit eddig csupa felebaráti könyörületből meg kellett volna tennie. Most pedig számol vele úgy, hogy belőle sem a szegény embernek, sem az országnak, sem a társadalomnak haszna nem lesz. Számolni akar vele úgy, hogy az inség enyhítésére megszavaz egy bizonyos összeget, és azt kiosztja egy város inséges népe között. Ez határozottan helytelen eljárás, melyet helyeselni nem lehet.

Nem szabad a népet könnyű megélhetési módhoz szoktatni, mert csakugyan hozzászokik, s rászokik arra, hogy, ha kicsit vékonyabban kerül a kenyér az asztalra, mint rendesen, lármázzon, követeljen és zavarogjon abban a reményben, hogy akkor a képviselőház mindjárt megijed, mindjárt megszavaz egy kis összeget a nép közt való kiosztásra s mindjárt lesz pénz elég. Ez veszedelmes dolog. Ilyen eljárással csak az ingyenélők számát szaporítjuk. — Pedig nekünk sem áll ám garmadában az arany szekrényünkben, s nekünk sem repül be a pénz az ablakon, hogy könnyen szélnek ereszthetnők. Nekünk is keservesen meg kell szolgálnunk azt a néhány forintot, amit kapunk munkánkért, nem bánhatunk tehát vele könnyedén, s nem

dobálhatjuk ki jövedelmünket az ablakon. Végre pedig nekünk is van családjunk, melyet eltartanunk, ruháznunk, nevelnünk és neveltetnünk kell. Nekünk is vannak tetemes kiadásaink s vannak kötelezettségeink, melyeket tekintetbe kell vennünk. Az egész országban elharapódzott s hevesen pusztító társadalmi betegség, az éhinség gyógyítását és megszüntetését nem így gondolom elérhetőnek.

Nem szabad a népet megalázni s belőle ajándékozás és alamizsnaosztogatás által a munkaszeretet utolsó csiráját is kiirtani. Addig ember az ember, míg becsületérzése és önérzete van, s míg tudatában van annak, hogy mi az ő kötelessége. Az ajándékozás és alamizsnaosztogatás által ez a tudat belőle kiirtódik. Nem kiirtani, de nevelni kell a népben a kötelesség érzetét, nevelni kell az önérzetet, nevelni a munkakedvet. Az alamizsna megszegyenyítés-számba megy s önérzetes ember az alamizsnát szégyenpír nélkül el nem fogadhatja. Csak annak esik jól, kiben a becsületérzés utolsó szikrája is kialudt. — És talán csak azokat segítvezzük, kikből a becsületérzés már kivészett? Azokat pedig, akik az alamizsnát elfogadni szégyenlik, veszni engedjük? *Oh nem! Hanem olyan formában kell a segítséget nyújtani, amely formában azt egy önérzetes ember is elfogadhatja.* És e forma a munka. Alamizsnára csak a dologra tehetetlenek tarthassanak

számot: gyermekek, aggok, betegek, nyomorékok. Adjon az ország a szegény népnek munkát, hogy dolgozhassék, hogy megkereshesse kenyerét, hogy fejleszthesse erejét, tehetségét, munkakedvét, hogy edződhessék, erősödhessék a munkában, hogy erősödhessék benne az önérzet, a tisztesség, becsület és kötelesség érzete, hogy munka közben elfeledhesse az ő kiáltó nyomorúságát, s hogy a munka vigasztalás lehessen neki az ő keserőségei közepette. Hadd tudja meg, hogy az általános versenyből ő neki is ki kell venni a részét, s hogy ő sem használhatja a társadalmi előnyöket munka nélkül. Hadd tudja meg, hogy ingyen senki sem élhet meg, még e gazdag Magyarországon sem. Tehát munkát a népnek s azt fizessék meg tisztességesen, hogy a szegény ember az ő családját tisztességesen eltarthassa.

Nem szabad az ország jövedelmét haszon nélkül elfecsérelni. Nem oly gazdag az ország, hogy százezreket könnyen kiadhasson. De, az igazat megvallva, célt sem érne vele. Sőt mi több, türethetlenebbé tenné a társadalmi viszonyokat. Elkényeztetné a munkásokat, lealacsonyítaná a népet, megsemmisítené bennük a becsületérzést, és munkakedvet. Munkát a népnek és ne alamizsnát! Hadd szolgálja meg, hadd érdemelje meg, hadd keresse meg a mindennapi kenyeret. Munkát a népnek s fektesse

AZ „ŐRÁLLÓ” TÁRCÁJA.

A népdal képző erejéről.

Az ifjuság nemzeti művelés: érdekében minden legcsekélyebb tényezőt fel kell használnunk; ilven csekélynek látszó, de jó kezelettel végső eredményében fölülte fontos tényező a kis magyar népdal. Minden költő nemzetén k is fia, benne nyilvánulnak nemzetének minden sajátosságai. S van-e költői termék, műfaj, a melyben inkább nyilvánuljanak a nemzeti sajátosságok mint a népmondák, népies elbeszélések, éirások, népdalok? Ki tagadhatná, hogy ezek nemzeti szempontból fölülte fontos tényezők? Bennök nyilvánul a magyar nép egész lelki élete, melynek alapos ismerése, tudása kiválóan fontos napjainkban, midőn irodalmunk érzelemben annyira eltér a nemzetitől. Mi néhány vonással csak a népdalra akarjuk fölhívni a figyelmet, arra a kis v dviragra, melyre szépen ráillik, amit Gyulai általában wond a dalról: „Olyan az mint egy könyv, mely fölkad szemünkben, vagy elleben mint egy sohaj, kitör önkéntelen, mint a pacirta trillája s rthmusa annyira összeolvad az érzéssel, hogy inkább zene, mint költemény.”

A valódi népdalban a népnek ér elmi világa jelenik meg mindazon népies vonásokkal, melyek a népet, mint ilyet saját eredeti színében tüntetik elő. A nép fiának öröme, bánata

lelkében versekké alakul, érzése dallá olvad ajakán, melynek melodiája gyakran nem is új, hanem olyan, melynek akkordjaiban leginkább kifejeződik szívének lüktetesei, érzései. A külső világnak minden legcsekélyebb mozzanata dalra hangolhatja a költői lelket: a jótévő nap, a bércek ormait csillagsátorából megezüstöző királynéja az éjnek, a ragzó fényű csillagok milliárdjai, az éjnek ezüstszallagja, a tejút, az egy egy lélek kimúlását jelentő lefutó csillag, a gomolygó feke e felhők, a menydörgés hatalmas szava, a lomberdő ragzó szépségeivel, a ragzó arával, a mező minden ékesége, a ragyogó harmat, a feslő bimbó, a nyiló virág, a csevező patak, a bűg vadgalamb a gurbahatu kis kunyhó, a csicsérgő fecskék, a bánatos szomorú füz, a mélabús hat yudal, a végelen pus ta imádkozó csendje: mind mind kelthet érzelmeket a szívben; eped: s é vágy, kesergés és bánat, vidámság és röm, bú és fájdalom, honszeretet, társadalmi, családi s maganélet ezer es ezer jelenségének hangjai zendülnek meg a dalokban: ezért oly gyakori a dal. Nincs ember, kinek szí ére hatást ne gyakorolna a nagy mindenség egyik vagy másik jelensége s e hatás legalább lelkében harmoniás melodiává ne szövölnék. A költő ajakán megzendült dal átszarmazik más ajakra is, tartalmát megértik megérik máshol is, mert a szerző egyéni érzéseinek kifejezésében ezek s ezek ismernek saját szívök érzésére, és ép-

pen ezen általánossá válás okozza, hogy a daloló saját szívének megfelelőbben alakít valamit a dalon, vagy a dallam eredeti alakján, új sorok lépnek az eredetiek helyére, ami gyakran felismerhetlenné teszi a dal eredeti bölcsőjét. S e változás annál könnyebben történhetik, mert a népdalok főtartalma a szeretet, melynek mikénti kifejezésére a természeti, helyi viszonyok, egyéni hangulatok lényeges befolyást gyakorolnak. S éppen kiválólag a szerelem az, amely édességében vagy keserűségében egyiránt k rébe vonja a környező természetet. A nép egész élete oly környezetben telik el, melynek sok, igen sok mozzanata, csak érzelmek fokozására szolgál. Az akácfa virága szerelmére emlékezteti (kétszer nyílik az akácfa virága) a hullámzó vetés szívének hő vágyát a buzavirág szemű kis lányt ju tatja eszébe (Buza közé száll a dalos pacirta); a tarló szerelme gyengédségének kifejezésére készíti (Ne menj rózsám a tarlóra), a gerlice bus turbékolása, a holló fekete ruhája, mind-mind megannyi szomorú tanuja boldogtalanságának; a szomorú füz hervadt lombja siralmasára borul, a szomoruan zúgó szél neki csendül, nyugalomról beszélve hívogatja a sirba, hol édes lesz megpihenni, mert odalenn már nem fáj semmi. A belthatatlan magyar Alföld imádkozó csendjét, a szilaj mécsesek ritmikus rohanását, torzson fészkelő kacsá hápogását, a magyar madár egyhangú kelepelését hallgatva, a tünde délibáb

az ország az ő pénzét a munkába, melyet értékesíteni lehet, miáltal az ország befektetett pénze visszatérülne. Ilyen segítséget, ilyen gazdálkodást, ilyen orvoslást szeretnék én látni. Ez volna szerintem az igazi, a valódi segítség.

Azért azt javaslom, hogy az ország mindenütt, hol segítségre szükség van és ahol a szegény ügyefogyott és éhező népen segíteni akar, munkaházakat állítson fel, ahol a nép mindennapi kenyerét mások megterhelése nélkül megkereshesse s az ország segítő pénze kamatjaival visszatérülne. Ez volna a mai társadalmi viszonyok között a leg-hathatósabb segítség ez volna szerintem a munkáskérdés legegyszerűbb megoldása.

Igyekezzék, ahol lehet, közmunkákat végeztetni. Ha ilyen csak a tavasz megnyitásával volna végezhető, pénzzel csak úgy segítsék; a munkás népet a hatóságok és az állam, mint a munkaidő beálltával teljesítendő szerződéses munkára szóló előleggel; s e munkabérei szerződésük megkötésénél a méltányosság és ne a rideg fiskálítás legyen a döntő.

Különösen gondoskodni kell pedig az Alföld azon részében, hol a latifundiumok tulságosan el vannak terjedve, a kisbirtokok és a kisebb földbirtokok osztály megteremtéséről. Állami törvényekkel még a hitbizományok birtokosait is fel lehetne arra jogositni, hogy e célra ingatlanuk egy részét elidegeníthessék pl. a birtok $\frac{1}{3}$ -át s az ebből befolyó összeget lehetne aztán, mint hitbizományi tőkét kezelni.

Gondolják meg ezt a hatalmasok, a törvényhozók és a latifundiumok urai. Jam proximus ardet Ucalegon — már itt a szocializmus.

EGYHÁZI ÉLET.

Az egyházi adóról.*

I.

Évi személyes járandóság, avagy rendes egyházi adó fizetését illetőleg az eddigi gyakor-

* E cikk szerzője, mint írja is, azt akarja elérni, hogy a protestáns egyházi adózás ügye az új zsinat összeüléseig terjedő tíz éves ciklusban beható, minden oldalú megvitatás alá kerüljön s erőtlen protestáns

csalja játékát szemlélve, hányszor zendül meg a nép ajkán a dal, a nóta!

S e nóták tartalmának főjellemtvonása az őszinteség.

A népköltő ajkán nem azért zendült meg a dal, hogy azt mások olvassák, hanem hogy felt szívében könnyítsen. örömeinek, bánatának ad kifejezést s minthogy nem számít olvasó közönségre, melynek izlé-éhez kellene alkalmazkodnia: úgy hangzik el ajkáról a dal, amint azt szíve mélyén érezte. Szépen nyilvánul ez n őszinteség a „Vörös bársony süvegem” s Hajnalodik, harmatozik című dalokban, az első szerint a leány nem akarja kinyitni az ajtót, mert a férfi rossz lélek, azt eskuszi, hogy szeret, egyetfordul kinevet s a legény tán tiltakozik ezen vád ellen? Nem, hanem a leányra is ráhárítja az ilyen bűnt: Hamis álom leánydolog, hogyha már az álma ilyen, hát a valósága milyen? Piros ajku kis galambom, soh'se busul e bajodon, hiszen mi is legényfajták, így vagyunk az istenadták!

Ezen őszinteség, bensőség okozza, hogy minden egyes érzésre gondolatra megtalálja a legjellemzőbb kifejezést, a kifejezésnek azt a festő hangját, mely a tárgyak, érzések s gondolatok természetét is festi; az érzés őszintesége s bensőségéből foly a dalok nyilvánvaló egyszerűsége s szerkezetük sajátos szépsége. Ilyen sajátos szépségek:

1. A képzettársítás; a népdal hiven tük-

lat érintetlenül hagyatik* (Egyházi törvények 245 §.) Midőn e sorokat olvastam az új ref. zsinati törvényekből, mintha egy nehéz vasajtó csapódott volna be megetttem, mely egyházunk előtt a boldogulás útját újabb tíz vagy talán több évre is elzárja. Pedig törvényhozó testületünknek számos tagja azzal az édes tudattal tekint az új zsinati törvényekre, hogy ezek egyetemes egyházunkat közelebb vitték a tökéletesedéshez.

Már a zsinati tárgyalások idején sürgettem az igazságos teherviselést. De nagyjaink előttem megfoghatatlan okokból elejtett e fontos reformot. Abban a hitben voltak bizonyára, hogy ha eltörlik a lelkesválasztásnál gyakorolt megszorításokat, szervezik az egyházi bíráskodást, no meg a kicsiny gyülekezetek jogait megnyirbálják: elég tettek törvényhozói küldetésüknek s a legégetőbb bajok orvosolva lesznek. Nekem úgy tetszik, hogy a legégetőbb bűnt nem akarták észre venni; mert minden bajaink, melyek zsinat előtt és zsinat óta orvoslást kérnek, csupán egy fő bajnak eredményei; oly hibának, amely idejében ki nem javítva, kérdésessé teheti egyházunk létezését.

Mi célja van a ker vallásnak? Nemde az igazság keresése, a tökéletesedés? Egy egyház sem tarthat igényt a ker. nevezetre, mely eme célokat csak egy pillanatra is eltéveszti szemé elől. A keresztyénység alapítója azért jött, hogy az emberi szellemet ezredéves nyűgeiből ki szabadítsa, vizsgálódásra s tökéletesség utáni törekvése ösztönözze, mondván: „Keressétek Istennek országát és annak igazságát s mindenek megadtnak néktek”. Mi lehet az az igazság, amelyre Jézus e szavakban céloz? Mások talán egyebet értenek alatta s lehet hogy nálam helyesebben: ámde én nem tudok amaz igazság alatt egyebet gondolni, mint a szeretetet; tapasztalatom, hogy semmi sem tölti el az emberi szívet edesebb érzéssel, mint a szeretetből folyó jócselekedet, a szükölködők, nyomorultak felsegélése; s tudom, hogy Jézus szüntelen úgy ajánlja ezt követőinek, mint legnagyobb jót. Bizonyosnak mondja, hogy felsőbb igazságok megértésére csak olyan lélek képes eljutni, mely át van hatva Isten és embertársaink iránti való szeretettől. E szeretet minden ker. embernek legfőbb kötelessége, mit magára vállal akkor, midőn a ker. egyháznak öntudatos tagjává lesz. A dolog természetéből következik azonban, hogy az, ha én s a hozzám hasonló, földi javakban szükölködő ker. társaim szeretjük felebarátinkat, ez nem sokat változtat a nyomorultak helyzetén. Nem így áll azonban a

közvélemény formálódjék e kérdésben, hogy így a jövőendő zsinat e téren is nagyot, a szükségleteknek s a haladó kor követelményeinek megfelelően alkothasson. E megvitatás célja a szerkesztőségnek is e cikk közzétételével, melyből szerző engedelmével a dolog lényegéhez nem szükséges, szubjektív színezést hagytuk el. A megvitatás csupán az ellenvélemények tárgyilagos harca útján lehetséges s ennek az „Óráló” hasábjai nyitva állnak. Örülünk, ha lapunk e kérdés tisztázásához csak egy szemérrrel is hozzájárulhat.

rőzi vissza a nép azon szokását, melynél fogva a képzettársítás útján észébe jutott képzeteket is elmondja; így társulnak a dalban is a viszonyban levő képzetek, érzelmek a dal természetének megfelelően röviden, pár szóval. Mily szépen, s találóan szövődik a 4-ik sor a három elsőhöz a képzettársítás útján e szakban:

Búra, búra búbanatra születtem
Nem igazi anya nevelt föl engem,
Mostoha volt, mostoha a világ is;
Szár az földben elhervad a virág is. —

Ugyanaz a képzettársítás mily szépen hozza kapcsolatba a lány kenyeret a gyenge, fiatal leánynyal:

Lány a kenyér, piritani nem lehet,
Kicsiny a lány, férjhez kérik, nem mehet.

Mily kedvesen játszik a képzettársítás e négy sorban:

Most úgy vágyok a szökérem.
Mint a szőlő szemecskére,
De még inkább a barnára,
Mint a borizú almára.

2. A vonatkozás, melynél fogva a népdal a természet világából, a nép életéből, v gy helyi s egyéni szokásokból s körülményekből ve t célzattal, vonatkozással, vagy valamely lelki állapotról vonatkozó festő sorral kezdődik. E szempontból mennyi szépség rejlik csak ez egy sorban is: „Szár az ágon bús gerlice turbékol”: a párja vesztett gerle kis szíve bánatának elpanaszlására a szár az ágat választja, mintha érezné, hogy bánatában csak ily bus szom-

dolog, ha a felebaráti szeretet azok lelkében is él, és munkálkodik, kiknek kezébe a születés, szerencse kedvezése, vagy bármely más körülmény dus vagyont adott nem célul, de eszközül. Ezek prot. ker. egyházunk helyzetén sokat javíthatnának.

Távol legyen tőlem, hogy egyházunk vagyonos tagjaitól azt kívánjam, amit Jézus kívánt az evangéliumi gazdag ifjútól. Amit az egyház vár tőlük, az csekéység, ezt régen meg kellett volna tenniük. Azt várta volna tőlük az egyház hogy, valahára leveszik a szegény nép vállairól a tehernek azt a részét, amit helyettük századok óta emel.

A ker. vallás nem téri az igazságtalanságot. s jelenlegi egyházi teherviselésünk felháborító igazságtalanság. A ker. egyházak célja az igazság keresése s mi a legegyszerűbb igazságot nem akarjuk belátni, hogy a kinek sok adatott, annak sok kötelessége van; ha tizannyia van, tizannyi; ha százannyia van, százannyi kötelessége. Ezt az igazságot nem kell keresni, nem kell bizonyítani. Ez ker. sés nélkül szemünkbe ötlök, a gyermek is fel tudja fogni, Ez elven épült fel a modern államok háztartása mindenütt, hol, a ker. társadalom nem lett egyén, kaszt, uralgó osztály eszközevé. Ez elven alapul a községek háztartásai széles e hazában, melyekben a községi szükségletek fedezésére szolgáló összeg adóforint után vettetik ki.

Egyházunk sok vezérfia azt hitte, hogy felboldogítja Krisztus egyházát, ha szervezetét jól rendezett paragrafusokba szedi. Pedig a keresztyén vallásnak nincs arra szüksége, hogy a polgári törvénykönyvekből merítsen eszméket, a ker. vallás előtte jár minden intézménynek, mely létezik, vagy valaha létezett. Világot áraszt, mint a nap a körülete bolygó csillagokra. Ami nemest, nagyot valamely intézmény létesített, azt a Krisztus lelkétől kölcsönözött erővel létesít; nincs is más nagy és nemes, csak ami ezzel megegyezik. Innen merit minden új és nagy szellem; s mindenik késszeggel beismeri, hogy ha valami nagyot alkotott, Isten után az evangélium segítségével hozta létre. —

Néhány adatot mellékelek a svájci kantonok teherviseléséből, hol iskolai célokra óriási áldozatokat hoznak s a teher nagy része vagy arányában vettetik ki: „Állami külön iskolaadó nincs. Az összes községi iskolaadó a vagyontól fiztetik s rendszeren két-három ezrelék, tehát ezer frank vagyontól 2-3 frank. Zürich városban a lakosokra fejénként átlag $4\frac{1}{3}$ frk községi iskolaadó esik s vannak gazdag emberek, kik évenként 10-15 ezer s több frank községi iskolaadót fizetnek csupán népiskolai szükségletekre. Ezek azonban csak egy részét képezik a nagymérvű önkéntes adakozásoknak. Csupán az önkéntes jótékonyágra alapított intézetek fentartása évenként többé kerül hét-százezer franknál. Általában a tisztességhez tartozik kulturai célokra adakozni, jótékony intézetek fentartásában résztvenni.” (Molnár A. Tanügyi tanulmányok 13-21 lap.)

szédság illeti; a kedvesét vesztett szeretőnek e természeti képet szemlélve, tör ki szíve mélyéből az a kedves bus dal, melynek utolsó szakában mily nyomatékos, mily jellemző e sorban: Megláthatnád két halovány orcámat a két jelző. Mily gyönyörűen szövődik dallá a buzavirág szemü kis lány után epedő szív óh ja, midőn látja a buzavirág árnyában a párjára találó dalos pacstírtát s mennyire emeli a dalnak báját az ellentét szépsége, mely a két szakot oly ragyogó világításba helyezi. Az őszi csend mily találó képül van alkalmazva az elhagyatottságra e pár sorban:

Elszállott már a daru meg a golya,
Maga maradt a gulyás és a gulya,
Magam vagyok kiinn a pusztán egyedül,
En rajtam a jó isten sem könyörül.

S a haragos kedves durcássága a „Rám sem nézett, mikor én őt megláttam” dalban, mely kinos lelkiállapotrba sodorja (Mégis, mégis majd meghalok utána) a szintén durcáskodót: „Megfogadtam én sem nézek reájam. Folytasam-e tovább a magyar népdalok e kiválóan szép s gondos kutatást érdemlő sajtóságának ismertetését? Elmondjam, hogy e sorok: Buzát eszik a vadgalamb, Szomoruan szól a nagy harang; vagy: Sárga rigó most hullatja a tollát, nem egyebek, mint az idő költői körül írásai?

Dr. Kaposy Lacián.
(Vége köv.)

Ha tudjuk, hogy az óriási áldozatok mellett Svájcban is van állami adó bő mértékben; ha tudjuk, hogy tegtöbbnyire terméketlen vidékeken, mily megfeszített szorgalommal kell előteremteniök a mieinkkel össze sem hasonlítható szükségleteket, mely tiszteletet kell éreznünk ama maroknyi szabad nép iránt; de egyszersmind mély fájdalommal kell saját viszonyainkra gondolnunk. Egy dussgazdag minden javakban bővölködő vidéken milliókra menő hatalmas tőkével, mi nem tudjuk fentartani egyházunkat s iskoláinkat, hanem alkudozni kezdünk apánk öröksége felett, áruba bocsátjuk (?) legfőbb kincsünket, közép és felső iskoláinkat s utánuk a népiskolákat is; mialatt nagyjaink — hála és tisztelet a ritka kivételeknek! — a köteles áldozat századrészét sem adják meg örökségünk megmentésére! Meltóztassék kérem számítás tenni: ha nálunk kiki vagyona aránya szerint csak felényi terhet viselne, mint a zürichi polgár, lehetne-e nyomorúságban tengődő iskolánk s bomladozó gyülekezetünk csak egy is? Bizonyára nem; sőt áldozhatnánk egyszer valahára magasabb humanus célokra is, mikre Svájcban milliókat fordítanak évenként.

Igy azonban hiába tekintgetünk száz felé, hiába várunk szabadítót. Míg milliomosok és százezrek vannak közöttünk, kik sok millió, vagy több százezer forint vagyon mellett egy zsellér által fizetett egyházi adót sem fizetnek, addig ne álmodozunk egyházunk számára boldog jövőről. Addig domesztikánk koldus alamizsnákat, gyámintézetünk könyör adományokat fog osztogatni, gimnáziumaink, s népiskoláink, mint érett gyümölcsök, az állam ölébe hullanak; nagy port felvert protestáns egyetemünk jogakadémiává sugorodik: árva gyermekeink iskolázatlanul, gyülekezeteink lelkipásztor nélkül maradnak.

Szikszay András.

(Folytatása köv.)

Tóth Sámuel, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület nagyérdemű főjegyzője 25 év óta viseli ezt a hivatalát. Most „Jó barát” álnév alatt egyik tisztelője azt indítványozza, hogy ezt az évfordulót tegyék emlékeztetéssé a tiszántúli ev. ref. egyházkerület lelkészei, világi hivatalnokai s egyházközségei oly módon, hogy az ünnepeltet nyilvános gyűjtésből, aranytollal s ezüst tintatartóval ajándékozzák meg, a feleslegből pedig teremtsenek Tóth Sámuel-álapot a debreceni főisk. konviktus javára. Sőt azt reméli, hogy zsinati és konventi jegyzői minőségében szerzett érdemei elismerésül a többi egyházkerületek is szívesen járulnak a gyűjtéshez. Akár valósuljon e szép terv, akár nem: Tóth Sámuel zajtalan, de annál értéke- sebb munkálkodásának legszebb jutalmát önmagában hordja: tiszta öntudatában. Ez adjon neki továbbra is erőt ahhoz, hogy a családját ért súlyos csapások között megmaradhasson diszes állásában a protestantizmus, közelebbről az ev. ref. egyház s legközelebből a tiszántúli egyházkerület és debreceni főiskola javára.

Az ev. ref. egyetemes konvent f. év április 2-án ül össze.

Hajdu-Böszörményben ifj. Soóvágyó Gábor lett ev. ref. főgondnok. Ugyanott erős mozgalom indult meg a 6 osztályú gimnázium 8 osztályúvá fejlesztése érdekében.

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás tanáraiul eddig Kenessey Béla, a Prot. irod. Társaság titkára, az intézet leendő igazgatója, a bibliai tanulmányok tanára; Molnár Albert, marosvásárhelyi ev. ref. lelkész, mint a gyakorlati teológia, dr. Kecskeméthy István, mint a biblia magyarázat, Pokoly József, mint az egyháztörténelem és Nagy Károly, mint a rendszeres teológia leendő tanárai, hivattak meg.

Lelkészi fizetések minimuma Poroszországban következőleg van megállapítva: 1—5 szolgálati évben 1800 márka, 6—10 szolgálati évben 2400 márka, 11—15 szolgálati év alatt 2700 márka, 16—20 szol-

gálati évben 3000 márka, 21—25 szolgálati évben 3300 márka, ezen felüli szolgálati évben 3600 márka. Ahol a gyülekezetek a megállapított minimumot előállítani nem képesek, ott a hiányt az állam pénztára fedezi. Poroszországban az állampénztár az evangélikus egyház javára hat millió márka segélyt ad évenként. — Mikor fogjuk már egyszer mi magyar protestánsok is korszerűen rendezni és emelni a lelkészek fizetését?

A pápai főiskola javára Gyarmathy Zsigmond bonyi közbirtokos, 8000 frtot hagyott. Az elhunyt a m.-komáromi és bonyi egyházakról is megemlékezett.

Poroszország egyik helységében történt a következő furcsa eset. Az odaváló katolikus lelkész egy evangélikus munkás feleségét exkommunikálta a k. th. egyházból, mivel férjével az evangélikusoknál esküdt meg. Később azonban ismét visszafogadta a gyülekezetbe, csak hogy egyházi fenytéknek vetette alá, mely abból állott, hogy vasárnapi predikáció után az egész gyülekezet előtt egy régi barátcingulussal szent mondasok kíséretében 16-ot reá húzott az asszonyra. A protestáns férj azonban megbotránkozott ezen eljárás s testi sértésért panaszt emelt a pap ellen. A törvényszék el is ítélte őt 100 márkányi pénzbüntetésre. Tehát még a művelt Poroszországban is vannak helyek, hol a középkor sötét szelleme kiátkozás, korbácsolás . . . stb. alakjában felüti fejét!

IRODALOM, MŰVÉSZET

Benedek Elek: Magyar mese és mondavilág Budapest, Athenaeum. Már több, mint két kötetnyi jelent meg Benedeknek és az Athenaeumnak ez igazán értékes kiadványából és nagy sajnálatunkra még csak most vehetünk magunknak alkalmat ismertetésére, illetőleg észrevételeink megtevésére.

Ezer év mese és mondanépszerűségét találjuk e füzetekben összegyűjtve. Monda-költészetünk

tett, de ez nem támaszthat ilyen kétségbeesést, itt valami borzasztó titoknak kell lappanganai. Ezt meg kell tudnia minden áron, meg kell tudnia, ha szíve szakad is meg bele.

— Anyám, anyam — kiáltá megrendítő hangon — te valamit titkolsz előlem, te most nem a halottat siratod. Az égre kelj föl, térj magadhoz, mond el nekem, micsoda átok nehezedik rád — tudni akarom, többé nem fogtok elámitani!

E szavak egyszerre magához téríték Bertát. Nagy Isten — hisz Kálmánnal és Gyulával közölni kell az újabb fordulatot.

Megkísérté fölkelni, de oly gyenge volt, hogy Ilmának kellett őt lábra segíteni.

— Vezess be — suttogá bágyadtan — beszélnem kell Kálmánnal és Gyulával, küldd be őket hozzám, te pedig készíts számomra valami erősítőt . . . Minden erőmet össze kell szednem.

Ilma mereven nézett anyjára, valami idegenszerű szigorúság jelent meg arcán.

— Anyám, én nem fogom megtudni bánatodat?

— Szegény te, nem tudod, mit kívánsz?

— Anyám, te nem maradhatsz előttem érthetetlen rejtély — ha valami történni fog veled, én ne tudjam, miért történt az?

Berta megrázkódott. Megborzadt ez önkénytelen kimondott gondolatra, melynek mélyebb jelentőségét Ilma maga sem fogta fel.

A szerencsétlenség egy újabb oldala lett megvilágítva e kimondott gondolattal.

Leánya előtt nem szabad eltitkolnia a helyzetet. Ha nem fogadja el Viktor ajánlatát, a pör megindul, ő lesz gyalázva és Ilma elveszti boldogságát, mert nem fogja megengedni, hogy Gyula őt e meggyalázott névvel vegye nőül. Ilma boldogsága követeli azt, hogy az elhatározó lépés előtt leánya is nyilatkozzék. Nem szabad volt csak önmagát tekintenie. A jegyesek szava döntsön. És ha az ő boldogságuk azt kívánja, hogy ő nőül menjen ahhoz az emberhez, akkor megfogja tenni; de az esküvő után nem fogja követni a férfit, követelni fogja, hogy a pör megindítását tiltsa meg és — aztán — lefekszik szent halottai mellé.

De halálát Ilma nyilatkozatának kell megelőznie.

Berta szédülve roskadt vissza székére. Az első pillanathban képtelen volt szavakat találni feleletre. Viktor oda lépett hozzá s kezeit esdőleg kulcsolá össze.

— Oh asszonyom, bocsássa meg, hogy e módot ki mertem mondani, hisz életemmel menteném meg önt, ha tudnám . . . Ön meg van rendelve . . . Mindenre ami szent ön előtt, kérem, ne engedjen helyet szívében a családi büszkeségnek ez elhatározó pillanatban. Gondoljon arra, hogy gyermekeit kell megmentenie . . .

— Oh — nyögé kinosan Berta — ön nem tudja, mit kíván tőlem! — önmagam előtt semmisüljek-e meg? Megtagadjam lelkemet, elhagyjam az ő emléket . . .

— Nem tagadja meg lelkét, nem fogja elhagyni az ő emléket, ehozza azt magával hozzám és én tisztelni fogom azt, mint oltári szentséget . . .

— Oh teremő ég! — és ön — hogy kívánhassak én ilyen áldozatot öntől? Hisz az lehetetlen, hogy ön feláldozza magát értem, hogy magához csatolja ezt az összetört herovatag életet . . . Hogy tudnám én fölemelni szeméimet az emberekhez, hogy állnék meg rokonaim, gyermekeim előtt e lépés után, melylyel az ő emléket, az ő nevét megtagadnám . . .

Viktor nem hallotta az utolsó szavakat, az ő lelkében csak egy kifejezés zengett egyre, az ártatlan nő naiv nyilatkozata, hogy ezt Viktor részéről áldozatnak hiszi, nagy-lelkű önfeláldozásnak, mit nem fogadhat el. Izzó szenvedélye áthevitte egész valóját, hevesen reszketett s arcán minden izom élt, vonaglott s ajkain kitört a rég lappangó titok.

— Áldozat? — Kiáltá hevesen — lelkem egyetlen álma, emészto gyötrelmem! hisz én szeretem önt, szeretem régen, titkon, egő epedéssel és meghalok önért, ha ajánlatomat visszautasítja!

Magánkívül roskadt térdre előtte.

— Oh asszonyom, fogadja el mentő kezemet és oly boldoggá tesztem önt, mint még soha sem volt!

Bertán egyszerre hideg borzadás futott végig, valamit érzett e forró szenvedély természetéből, amit nem szabad meghallgatnia . . . Nem tudta, mi az? de abban eltűnt előle a nemes szabadító.

A szenvedély önzése villogott reá.

A nő szívében egyszerre föleszmélt egész multjának

legérdekesebbjelt egy valószínűleg létező naiv eposzszal együtt az első magyar keresztény papság, eredeti hivatásának félreértésével, tubbuzgalmával elfeledtette ugyan mesemondóinkkal és általában a magyar néppel, azért még is tekintélyes számot tesz ki meséinknek, mondáinknak csak a színe java is, amit Benedek összegyűjtött. De nem csak kiválogotta, összedobta kiválóbb mesegyűjteményeinkből, nem csak ellette a kukorica-fosztók és fonóházak vén mesemondóinak és trétálkozó ifjainak, lányainak ajkairól, hanem — ami még többet jelent, maga át is írta, fel is dolgozta, egytől egyig, a maga szája ize szerint. És ez előnye is, de hibája is a könyvnek.

A ki ismeri Benedeknek kedves egyszerűségű, népies és kifejező, erőteljes stílusát, az ismeri e füzetek előnyeit is, oly körül metszett magyarossággal, oly tiszta, egyszerű, népies gondolatmenetben van feldolgozva eddigéle minden egyes darab, amilyen előadásmódra, a nép gondolkozasmódjának amily hű utánzására, csak egy istentől megáldott tollu ember képes, akinél nem modor ez az írásmód, de saját véreinek, saját magának sugallata.

E kiváló írói tulajdonok miatt még az agyafurt gondolkozású s a mesterkelt életmódtól meghamisított kedélyű ember is igaz élvezettel olvashatja az egyszerű népképzletnek egy kitűnő író stílusával előadott productumait. Akinek izlése még nincs végkép megvesztegetve, az nemcsak unalom nélkül, de határozott élvezettel fogja végig lapozni e vállalat köteteit.

De ha ily teljes elismeréssel vagyunk eddig az egyes mesék feldolgozása iránt, egy és más dologban legyen szabad csatlakoznunk a Budapesti Szemle »bakarasznyi« emberének véleményéhez.

Mert amint fentebb mondtuk, az, hogy Benedek dolgozta fel az összes meséket, az nem egyedül előnye, de hibája is a vállalatnak. Miután az Athenaeum nem egyszerű, tudományos célokat szolgáló collectiot akart csinálni,

helyesen tette, hogy feldolgoztatta az egyes meséket s így bármely mivel olvasónak megközelíthetővé, sőt élvezetivé s ilyen módon közkinccsé tette. De hogyan lehet azt elképzelni, hogyan becsülheti valaki oly sokra erejét, mint az Athenaeum és Benedek tette? Hát lehet valaki állandóan mesemondó kedvében? Képes valaki éveken át folyton mesélni, hogy 4—5 kötet betelje vele? Ha kételkedésünkben csalódtunk, ha Benedek képes lesz arra, miben minden ahoz értő ember kétkedni mer; mi tőlünk fog jönni a legősibb elismerés és tisztelet.

Azonban még annál is lehetlenebb Benedeknek egymagában egy másik jogos igényt kielégíteni. Tudvalevő dolog, hogy egy ember bárha képzett nyelvész és ihletett író is, nem képes az összes magyar szójárások nyelvén írni. A magyar mesék pedig az ország minden végéből, zugából szólnak hozzánk, ahol csak van tüzhely, mely mellett beszélőre talál a magyar nyelv. Sőt Benedek nem is akar ily követelményeknek megfelelni. E mesék minden sorából a mivel erdélyi ember beszél hozzánk igen még abból a meséből is, amit a tiszamelléki fonókban mondanak el egymásnak.

Mily könnyű lett volna pedig néhány ily mesemondó képességgel, mint aminő a Benedekké, nemcsak kedves olvasmányt nyújtani, de egyszerűsége is megfelelni, amely igényekkel már az egyszerűbb műveltségű ember is, már csak a valószínűség felőli fogalmainál fogva is méltán föllép!

Különben Benedek kerülve kerüli a tudományosságnek, sőt még a legegyszerűbb rendességnek is a vádját. Amint védekezésében írja, elvből zavarta össze a mondát, a mesével s mindössze annyi rendet akar tartani, hogy az Árpád-mondák ne előzzék meg azokat, melyek a hun mondakörbe tartoznak stb. Megenged az érdemes író, ha azt mondjuk, hogy ez egyszerűen csak az előkészületek hijának a takargatása, igazolása. Mert már csak nem ártott

volna sem a népszerűségnek, sem az előadás kedvességének, ha az egyforma fajok egymásután következnek.

Azonban mindezek mellett is Benedek jeles írói tulajdonai, kitűnő mesemondó képessége és az, hogy lehetőleg összes meséinket együtt látjuk, mégis rendkívül becsessé teszik e vállalatot. Még csak azt kell kiemelnünk, hogy mint ifjusági mű, határozotlan megbecsülhetetlen. A gyermekek igaz áhítattal hallgatják és a kedveért szinte megszeretik a komoly olvasgatást.

Milleniumi történet. Az Athenaeum r. társulat kiadásában megjelenő »A magyar nemzet története« című tizkötetes nagy munkának (milleniumi kiadás) tizenkötödik és tizenharmadik füzetét most vettük. E füzetek az előbbiektől méltó folytatású képeket. Gyönyörű illusztrációkban is gazdagok. Teljes képek: áldozat Hadurnak. Részlet Feszty kőképeiből, Kelta ékszerek a nemzeti múzeumban, a magyarok vándorlásának térképe, a római sereg átvonulása a Duna hajóhidján. Egyes füzet ára 30 kr. Előfizetés negyedévre (12 füzet) 3 frt 60 kr. Félévre, (24 füzet) 7 frt 20 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Milleniumi színészeti albumra hirdetnek előfizetést mint szerkesztők és kiadók Vedress Gyula színészegyesületi titkár és Tóth Béla színészegyesületi ellenőr. Tartalma: a magyar színészek arcképei sajátkezű aláírásokkal, jelmondatokkal, a színészeti nyugdíj- és menedékház és a korona-színház képei, illetve tervrajzai, a magyar színészet története a legrégibb időktől napjainkig stb. Terjedelme 20—30 iv albumalakban. Ára: színészegyesületi tagoknak 3 frt, megrendelőknek 4 frt, bolti ár 5 frt. Az előfizetési pénzek Dálnoky János pénztárosnak Budapest, külső kerepesi-ut, 9. sz. küldendők.

A Kisfaludy-társaság február 27-én ülést tartott, melynek egyik érdekes tárgya volt a Beöthy felolvasása a képzettársításról. Ez ülésen számoltak be az Erdélyi emléktábla

önérzete, büszkén, méltóságosan állt föl előtte s lenézett rá hideg, megvető tekintettel:

— Uram! keljen föl és távozzék — így nem szabad önt látnom . . . Ön lehetlenné teszi, hogy önnel találkozzam. Kérem, távozzék.

Viktor a megszegyenülés elfojtott dühével állt föl. Egyszerre kijózanult, érezte, hogy többet engedett látni a nőnek, mint amennyit most még szabad lett volna. Ezt csak szerénységgel, türelmes önmegadással lehet jóvá tenni.

— Bocsásson meg asszonyom — mondá csendes szelid hangon, — igaza van, így nem szabad önnel látnia engem. Hibáztam, hogy érzelmeimet nyilatkozni engedtem. Itt csak egy eszmének szabad föltűnni, hogy ön meg legyen mentve. Ne lásson ön mást az én személyemben, mint megmentőjét és akkor ne legyen önnel nagy még ez az áldozat sem. Gondolkozásra csak ez egy napja van, holnap eljövök a válaszáért, önnel el kell engem fogadnia, mert ez kötelessége. Ha ön ajánlatomat el nem fogadja, én ígérem önnel, hogy nem fogok többé az ügyhöz hozzá szólni. Eladom birtokomat és külföldre költözöm. Mi fog önnel történni, azt nem tudom — de nekem nem lesz szabad többé arra gondolnom. A válaszáért nyílt látogatást teszek . . . A kastélyban, saját termeiben elfogadhat engem is, mint bárkit. Gondolja meg jól asszonyom, mire határozza magát e nap alatt, gondolja meg jól, hogy ez az egyetlen mód, ami önt megmentheti. Ön megfogadta nekem, hogy el nem árul, én bizom adott szavában; de kérem vigyázzon, furfangos kérdések zavarba hozhatják és ön elárulhat anélkül, hogy tudná, vigyázzon, mert különben nem jöhetnek el a válaszáért és Martinkó megkezdi a pört.

Ezzel meghajtá magát és távozott.

Lehetetlen Berta lelkiállapotát leírni. Rettegéssel önmagától, hogy az iszonyu gyötrelmet következtében elveszti esztét, pedig ha valaha, most volt szüksége lelki erőre; becsülete, gyermekeinek neve, vagyona, leányának boldogsága, minden egyetlen egy kockára volt feltéve és ha elveti ezt a kockát, magát gyalázza meg általa. Mártony Farkasné nem mehetett férjhez Ormai Viktorhoz, anélkül hogy a boldog multba visszasíró szerelmét, férje magasztos emlékét meg ne szentségtelenítse. Egyáltalán képtelen gondolat volt az, hogy Berta, miután Farkast elveszté, még férjhez mehessen.

Lehetetlen . . . Lehetetlen . . .

De ha nem teszi, minden el van veszve . . .

És ha megteszi? . . .

Akkor is meg van gyalázva a család.

E házasság a Mártony család örök szégyene volna, mert okát adni nem volna szabad, ok nélkül pedig . . . egy Ormaihoz menni férjhez . . . óh rettentő! . . .

Mit tegyen?

Vész és átok . . . kárhozát és szégyen mind a két uton . . . Lelyiken induljon . . . Örvény mind a két végén, melyikbe bukják bele?

Scylla és Charibdis . . .

Oh te halvány asszony ott a rózsabokrok alatt, nézd, hogy vonaglik az, akit boldoggá tettél . . .

Berta nem tudta, hogy jutott a sirhoz . . . Önkéntelen, öntudatlan tántorgott oda, aztán odarokkolt kinos fájdalom-ban kezét feje föltött összekulcsolva.

Hisz hová mehetett volna? hisz oda lenn vannak a domb alatt azok, kik őt boldoggá tették . . . Egymás mellett pihennek csendesen és ő ki van zárva közülök, ő neki azt parancsolták, hogy ide fön éljen e nyomorult gonosz világon. Neki nem szabad leszállni, oda feküdni melléjük . . . Neki szenvedni kell végtelenül, nem szabad sem meghalni, sem megörülni.

Idejött most elpanaszolni baját . . .

Hová mehetne máshová?

Egyszerre megrezent a bokor mögötté, aztán Ilma állt előtte halvány rémül arccal.

— Az istenért anyám — mi lelt? mi bajod?

Az összeroskadt asszony nem szólt, fejét sem emelte föl. Ilma odatérdelt melléje, fölemelte fejét s ölébe bocsátá:

— Drága jó anyám, egyetlen jó anyácskám mi bajod? Kelj föl innen, hisz azt ígérted, hogy nem fog fájni többé oly nagyon az élet, hogy örülni fogsz nekünk.

— Nem . . . nem lehet — suttogá az anya félig öntudatlan — nem lehet az, hisz meg kell halnom, meg kell tébolyodnom!

— Mi nem lehet, anyám? mért akarsz meghalni?

— Óh szeretnék meghalni, de nem szabad!

Ilma lelkén egyszerre végigvillámlott valami: eszébe jutott jegyváltásuk elhalasztása . . . Gyula valami pört emlí-

javára történt gyűjtésről is. Összesen 59 fíty gyűlt össze, mely összeget, mivel az emléktábla már kész is volt, a sárosparkai főiskola kertjében fölállítandó Erdélyi-szobor számára adják át. (Igy már két e kertben felállítandó mellszobor van tervben: a Tompái s Erdélyi. Vajha mennél előbb valósulna e szép eszme. A Tompa mellszoborra pár száz forint már együtt van.)

Az Athenaeum Képes Irodalomtörténetéből, melyet Beöthy Zsolt szerkeszt, megjelent a 30. füzet három ivnyi terjedelemben. Három tanulmány van benne: Baráth Ferencé Eötvösről, Gyulai Pálé Kemény Zsigmondról és Sebestyén Gyuláé (dr.) Nép-költészetünkről. A szöveget ezuttal is nagyszámu kép illusztrálja; A Karthauzi-lak. E tvös svábhegyi nyaralój, arcképe és siremléke, Keménynek ifju s férfikori arcképe, névalírása, sírja, s egy régi bájoló imádság 1578-ból. Külön mellékletek: Vorósmarty «Hazafiak» című költeményének első fogalmazása s műveinek egykori illusztrációiból 4 kép van csatolva. A befejezéshez közeledő nagyfontosságú vállalat körülbelül 35 füzetben fog megjelenni s füzetként 40 krtt kapható.

Bánffy báró törénelmi vigjátékra tüzött pályadíjat az Akadémiában, s a beérkezett művek felett a napokban döntött a bíráló bizottság. A díjat Somló Sándornak, a «Zsolt vezér ifjusága» című mű szerzőjének ítélte oda, kinek műve csak aránylag a legjobb mű társai közt.

Pályázat magyar férfi négyesre. A budapesti férfi dalegylet választmánya egy eredeti magyar férfi négyesre nyilvános pályázatot hirdet. A pályázat feltételei a következők: 1. A férfi négyes szöveg költeménye lehet hazafias, lyrai, vagy drámai irányu a választást a pályázó szabad tetszésére bizzuk. 2. A pályaművek zenei kidolgozása szabatos magyar rhytmusu és magyar szellemű legyen. 3. A pályaművek tisztán férfi négyesre minden kíséret nélkül, vezérkönyv alakban és idegen kézzel írva a szokasos jelmonddal és a szerző nevével rejtő jelígyés levéllel ellátva f. év április hó 30 ig bezárólag az egyl. karnagy Ziegler Béla (Budapest VII. Wesselényi u. 59) címére küldendők be. A pályadíj 100 korona, ez összeget a pályanyertes a bíráló bizottság ítéletének kihirdetése után azonnal kézhez fogja kapni. A bíráló bizottságot, melynek tagjait a f. v. zenevilág előkelőségei képezendik a választmány csak később fogja közzétenni. Az eredményt és a beérkezendő pályaművek címét és jelígyéinek részletes kimutatását f. év május havában a hazai lapok utján fogjuk nyilvánosságra hozni.

A Protestáns Szemle. f. évi 2. füzeté következő tartalommal jelent meg: I. Értekezések és tanulmányok: 1. A magyar protestáns egyházak vagyoni viszonyai az 1790-91 XXVI. t. c.-ig. Pokoly Jó sef. 2. A héber szellem bölcséleti irányu Józsa Zsigmond 3. Az énekes-könyv reformja zenészet szempontról. Farkas Lajos 4. A jövő vallása s annak profétái. Szlávik Mátyás. II. Irodalmi szemle a) hazai irodalom b) külföldi irodalom.

UJDONSÁGOK.

Szép és emlékezetes ünnepélyt rendeztek m. hó 24-én a s.-pataki főgimnáziumi «Erdélyi önképző-kör» tagjai br. Jósika Miklós, nagy regényírónk születésének századik évfordulója alkalmából. Tudvalevőleg br. Jósika születésének századik évfordulóját országszerte a múlt évben ünnepelték meg, de a s.-pataki önképző-kör tavaly közbejött akadályok miatt hálás kötelességének eleget nem tehetvén mo rította le a kegyelet adóját regényirodalmunk megismerője iránt nagy közönség jelenlétében. Az ünnepély szervezésében legelső érdem illeti Csontos Józsefet a kör ez idei buzgó tanárnökét. Az érdekes program lefolyása a következő volt. Elnöki megnyitó beszéd tartotta Csontos József. Szavalt Bakos Elek; Emlékbeszéd br. Jósika Miklós felett Nagy Imre VIII. o. tanuló által előadva, alkalmi óda írta Zombori Andor VIII. gimn. tanuló, szavalt Piskóti Ferenc VII. o. tanuló. Abafi jellemzése tartva Eperjesi József a kör ez évi alelnöke által. Szavalt. Horváth Dezső VIII. osztályu tanuló által előadva.

Segély az alföldi inségeseknek Gróf Szapáry László, a lovrini kerület képviselője,

háromezer forintot küldött a perjámosi főszolgabírónak, hogy azt a német-szentpéteri inségesek közt kioszsza. Azonkívül Szeged város közgyűlése a városi tanács indítványára egyhangulag ezer forintot szavazott meg a hőmezővásárhelyi inségesek javára. Végül az első magyar általános biztosító-társaság az inségesek részére ezer forintot juttatott a belügyminiszter kezeihez.

Magyar gazdák országos kongresszusa. A magyar gazdaközönség s a gazdasági testületek körében már a múlt év végén napirendre került egy országos gazdagyűlés tartásának kérdése. Az ügyet az Országos Magyar Gazdasági egyesület vette kezébe, s ma már az országos gazdakongresszus megtartása nem csak határozattá vált, hanem tervezete és szervezete is teljesen meg van állapítva. E szerint a gazdagyűlés f. évi május hó 19, 20, 21, 22 és 23-ik napjain Budapesten fog megtartani. Rendezik: a szövetségbe lépett gazdasági egyesületek végrehajtó bizottsága s az ország s magyar gazdasági egyesület és a független gazdák e célra kiküldött bizottságai. Célja a kongresszusnak: mindazon köz és mezőgazdasági kérdéseknek beható tárgyalása, melyek a jelen gazdasági válsággal összefüggésben vannak s ez alapon oly határozatokra való jutás melyek a válság en hitésére a kormány intézkedéseknek s társadalmi tevékenységnek utakat jelölnek ki. A kongresszuson 5 szakosztály működik, ezek: 1. Mezőgazdasági és szaktoktatásügyi, 2. Hitel biztosítás és adóügyi 3. Mezőgazdasági, politikai és értékesítési, 4. Telepítés és kivándorlás, munkás és cselédügyi 5. Gazdasági érdekképviseleti szakosztály. Az elnöki tisztet a magyar társadalom legkiválóbb férfiával vannak betöltve. A szakosztályok bizottságokra vannak felosztva s minden bizottságnak legalább egy előadója van s az előadók száma több mint 30 hivatott s nagyobbbrészt országosan ismert szakférfiből áll. A bizottságok keretébe a tárgyalás alapjául felvett kérdések oly mélyen szétágnak a gazdasági életbe, amint ez még egy kongresszuson sem történt. A kongresszus tagja lehet, aki valamely gazdasági testületnek f. évi január 31-ig tagja volt, s akit az igazoló bizottság felvesz. Tagok az ülésen tanácskozási és szavazati joggal bírnak, a kongresszus összes kiadványait ingyen kapják s a tagok részére kieszközölnöndő kedvezményekre igényt tartanak. Tagsági díj 5 fíty-, jelentkezhetni tagul a III. országos gazdakongresszus titkárságánál (Budapest, Köztelek.) Ugyanaz a kongresszus tervezetét is kétséggel megküldi az érdeklődőnek, ha ez iránt egy levelező lapon hozzá fordulnak.

A fekete fátyollal leborított biblia. Lapunk egy barátjától veszszük a következő sorokat, melyeket mi is egészen alá írunk: «Meg volt az a temetés, melyen a debreczeni református gyülekezet részt vett. Kedves papját, Könyves Tóth Mihályt temette. Lehet-e annál meghatóbb, mint ha egy gyülekezet temeti az ő hallelóját? Lehet-e annál magasabb gondolat, mint mikor a ragaszkodásnak, hűségnek és szeretetnek jele abban nyilvánul, hogy az elöltözöttet egy fényes gyülekezet tagjai siratják? Kossuth temetése lehetett ehhez hasonló. És mégsem. Ott a koszorúk tömege szerepelt, mely óriási összeget emésztett fel; itt egy fekete fátyollal leborított biblia képezte az összes ékességet. — Nem fenséges ez? — Oh bárcsak szokássá válnék ez az egyszerűség a protestáns hívek között! Azt a sok pénzt pedig, amit koszorukra költenek, árvaházra, vagy szeretet-házra, vagy egyéb jótéony célra kellene s lehetne fordítani. Mily jól esik olvasni, hogy Albrecht főherceg is e nézetben volt. — Egyszerűség és felebaráti szeretet jöjjön el a te országod!»

Dinamitmerénylet egy pap ellen. A hontmegyei Bere es faluban, Selmezbányának szomszédságában, febr. hó 20-án, este 6 óra tájban dinamitmerényletet követek el az evangélikus lelkész ellen, a ki csak a véletlennek köszönhetette életben maradását. A robbanás oly erős volt, hogy a butorok megrongálódtak, a vakolat lehullt a falakról, az ablakok betörték, a kályha összedőlt, a szomszédos konyhában levő három ember pedig eszméletét veszítette. A pap családjával közvetlenül a robbanás előtt ment ki az udvarra s így menekült meg a veszedelemtől. A vizsgálatot a rejtélyes ügyben erélyesen folytatják.

Felhívás. Midőn a nagyközönség figyelmét Unghváry László czeplédi hírneves gyümölcsfaiskolájnak mai számunkban közzétett hirdetésére felhívánk, különösen kiemelük, hogy nevezettnél a százezrekre menő mindenféle nemes csemetén felül még mintegy 1.500.000 darab 1-2-3 éves gyümölcsfa vadonc van eladásra készen, még pedig: körte, alma, birs, doucin, paradicsom, szilva, prunus-myrobolana, Saint-Julien, besztercei-szilva, eper, saj-megy, sárgabarack, mandula és kókényből.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Gyanusítás. A «Budapesti Hírlap» f. br. hó 28-ki «A zseis baloldali válsága» c. vezércikkében a függetlenségi és 48-as párt ketté választva fogalkozik, irányának megjelölésén, teljesen tendenciózusan, a sorok között Ugron Polónyi partját magasztalva, a másik részt kis bbitve. Ter nészetes, mert ahhoz a klérikalis rokonszenvektől éppen nem idegen irányhoz az Ugron-párttörödek áll közelebb és ez hylandó az Apponyival való fegyverbarátságra is.

Nem átalja ez a lap, mely a komáromi Tisza-ünnepélyt s annak idején Pap Gábort és a protestáns papikart oly igazságtalanul, oly leplezetlen szenvedélylyel támadta, most azzal gyanusítani a Justh-fele függetlenségi pártot, hogy esetleg kalvinista néppártú alakul, amikor az Ugron-rész a neppárt felé szorítottatik.

Nem vagyunk illetékesek a Justh-párt védelmére, mert híven eredetileg elfoglalt álláspontunkhoz, partokon kívül állunk. Bizonyára megvédi magát e párt a «Bp. H.» nagyon is atlászó irányzatos gyanusításaitól.

Hanem azt már nevétsége rágalomnak kell nyilvánítanunk, ha valaki a magyar protestantizmus magyar részéről azt meri feltételezni, hogy az felekezetek szerinti pártot, vagy éppen kalvinista, vagy lutheranus néppártot akar szervezni, mely szítója és harciosa legyen adáz felekezeti és polit gyűlölségnek.

A magyar protestantizmus partja: a szabadelvű, magyar nemzeti szellemű, haladni vágyó párt, mely egyháza szerete mellett minden barmily felekezeti magyarhoz, e haza barmily nyelvű polgarához testvéri köteléssel érzi magát kötve, ha ezt a hazát mindenek fölött, — ha a szabadelvű haladást, a lelkiismeret szabadságát szereti.

Küönben a «Bp. H.» csak Ugron után indul ki februar hó 20-án tartott partértekezletükön azt a merész es nyilvánvaló rossz akarral fogalmazott kijelentést tette, hogy ha a kilépettek az Ugron-Polónyi-párt hívó szövegére vissza nem térnek az anyapártba, akkor kitűnik, hogy kalvinista néppártot alakítottak, mely ellen éppugy harcolni kell, mint Zchy Nándor és partja ellen. Ezt ugyanaz az Ugron mondja, ki utóbbi időben való agzal finatikus panaszokat hangoztatott a katolicizmus elnyomása miatt; ki az egyhápolitikai harcban a klérikalis főrendűek segédsapatját képezte híveivel együtt; ki az erdélyi status gyűlésen az ismeretes puccsot rendezte. Difficile est satiram non scribere.

A függetlenségi párt Justh- és Eötvös frakciónak egy sülé-e befejezett ténynek tekinthető. Ezáltal ez a párt 50 főre szaporodik. Az egyesület lapunk előre megjósolta s a liberalizmus érdekében kívánatosnak monddta.

Zsilinszky Mihályt, Zolyom megye eddigi főispánját csakugyan kinevezte Ófelsége kultuzminiszteri államtá karrá. A választást, mint előre megírjuk, nagyon szerencsésnek tartjuk Zsilinszky a nép- és kozoktatásügynek alapos ismerője, maga is volt középiskolai tanár, igaz magyar kiváló tudós és ernyedetlen munkasságu férfi. Állását mult hó 27-én foglalta el. Ot Wassics mutatta be hivatalnoki karának, a hivatalnoki kart neki Gómory min. tanácsos, kinek beszédre Zsilinszky a következő szép, igazán becses választ adta:

«Életem javarészét, mondta többek közt, tanteremben és a parlamentben, társadalomban és irodalomban — a magyar közművelődés szolgálatában töltöttem el; s teljesen átérzem azon pillanatnak fontosságát, melyben a közigazgatás tapasztalataival régi eszményeimhez

visszatérve, a nemzet legdrágább kincsének, kulturájának ápolására és tovább fejlesztésére vállalkozom. Mint a székely monda költője, hogy építménye tartós, szilárd legyen, legkedvesebbjeinek vérét keverte a vakolatmészbe: úgy nekünk is, hogy hazánk kulturális intézményeinek kiépítése tartós és szilárd lehessen, hogy az a szellemi vakolat, mely hazánk különböző népeit — nyelv és valláskülönbőség nélkül — egy egységes politikai nemzetté forrasztja össze, a közös honszerelem által igazán összetartó erővé váljék, — lényünknek legbecesebb részét, lelkünknek langoló szeretetét ugyszólván vérét kell belekevernünk az építés munkájába.

Az alföldi szocializmus. A Bínffy báró miniszterelnök vezetése alatt febr. 23-án és 25-én tartott értekezleten, a mely az alföldi agrár szocializmus kérdésével foglalkozott, mint egy félhivatalos jelenti, a kormány tagjai nem tettek nyilatkozatot a mozgalom ellensúlyozására vagy enyhítésére szolgáló orvosszerekről. Kijelentésekről s elvi megállapításokról már azért sem lehetett szó, mert az értekezlet célja első sorban, a mozgalom mértékének s jelen tőségének a helyhatóságok főnökeinek közvetlen tapasztalata alapján leendő megismerésére föltárására irányult. Az értekezlet által tehát a kormány tagjai csupán információt kívántak szerezni, az arra illetékes és hivott tényezőktől. Különböző is a követendő irányelvekre vonatkozó megállapodások azonnal való formulázását kizártnak kellett már azért is tekinteni, mert a különféle helyi szempontok szem előtt tartásával egymással ellentétes nézetek is jutottak kifejezésre.

Az appropriacionális vita a képviselőházban minden valószínűség szerint hosszabb ideig fog tartani mintsem eleintén hitték. Befolyással van erre nemcsak, hogy az orsz. függetlenségi és 48-as partban beállott valság folytan a kettészakadt tábor részéről egyesek fel fogják használni az alkalmat, hogy állás pontjukat a képviselőházban is kifejtsek, hanem nevezetesen azon körülmény is, hogy a tözsdén legutóbb észlelt jelenségek az ellenzék több oldaláról szóvá fognak tételni, úgy hogy a költségvetési javaslat feletti szavazás a jövő hét közepe előtt alig várható. Ez természetesen maga után vonja a förendház költségvetési tárgyalásának elhalasztását is.

A függetlenségi és 48-as párt (most már Justh-Eotvos egyesült partja) manifestumot bocsátott a választó polgárokhoz következő bevezető sorokkal; „Mi aló írottak, mint az országgyűlési függetlenségi és 48-as párt tagjai, eddig vallott programunk változatlan fentartásával, és eddig követett irányunkhoz való hí ragaszkodásunk kijelentése mellett, ezennel kinyilatkoztatjuk, hogy nem maradhatunk tovább azon kor kötelekben, melynek többsége a f. ho 22-én tartott pártértekezleten megtagadta a hozzájárulást azon indítványhoz, mely a függetlenségi és 48-as párt programjának megalkuvás nélküli fentartását mondja ki, s az 1848-iki törvényhozás nagy elveit kívánta a párt működésében is irány dókul tekinteni, s mely indítvány az ezen elvekhez való szigorú ragaszkodást jövőre a part minden tagjára nézve partkérdésül jelent tte ki. Budapest, 1895. február 23. (Aláírasok.)

Külföld.

A pápai kuria a demagógia útján. Az u. n. keresztény-szocialista part magának a kalmából erős konfliktus keletkezett az osztrák fő- és alpapsg között; a hierarchikus szervezettel ellentétben a heccaplan-demagógia ott is roppant kiterjedést vett, de míg nálunk a neppartot, ott a keresztény-szocialista antiszemita partot szult. Schonborn bíboros az osztrák főpapság megbízásából most Rómában jart, hogy a pápai kuria helytelenítését eszközölje ki az osztrák alpapsg magatartásával és engedetlenségével szemben. A pápa eleinte hajlandó volt a kérest teljesíteni s az antiszemitizmust e itélő nyilatkozatot tett. Azonban a jezsuita-párt élén Rimpolla kardinális, teljesen meghiusított a Schonborn kardinális törekvését. Az osztrák episkopátus nem kapta meg az elégtételt s az alpapsg vele ellentétes magatartásra nyert batoritást. Ez pillanatnyilag előnyös lehet az ultramontanizmusra, de kétségtelen, hogy a hierarchikus

elvet támadja meg s végeredményben a kath. egyház demokratizálására sőt ideiglenesen valószínűs oclokráciára vezet.

Németország. Berlin, február 27. Az államfelforgatók elleni javaslat tárgyalására kiküldött bizottság mai ülésében Rintalen indokolta a centrumnak a 130 §-hoz beadott indítványát, mely így hangzik: „600 márka pénzbüntetéssel vagy két évig terjedő fegházzal sújtatik az, aki nyilvánosan vagy többek előtt, vagy nyomtatásban vagy képbén megtámadja az Isten letében és a lélek hatatatlanságában való hitet, vagy pedig a házasság vagy család erkölcsi jellegét“. Rintalen kifejtette, hogy a hitetlen tanárok káros befolyását szintén sújtani kell, hogy az erkölcsöt és vallást hathatósan megvédjük, minthogy különben mind jobban fog terjedni a hitetlenség. Nibberding államtitkár ellenezte a centrum indítványát és kijelentette, hogy a javaslat a jogos kritikát ne akadályozza meg, ha nem csak az olyant, amely a közbékét megzavarja. Szavazásra nem került a sor. A legközelebbi üléspéneken lesz.

Német-francia közeledés. Pétervár, febr. 27. A Novoje Vremja eg s en természetesen találja, hogy Vilnos császár, miután Franciaországgal szemben az é özekekenységnek több jelét adta, a francia kormányt fel fogja hívni, hogy vegyen részt az északkal a tengeri csatorna megnyitásban. Azt hiszi a nevezett lap, hogy Franciaország az ünnepen, amelyen az összes országok, Oroszországot is ideértve képviselve lesznek, meg fog jelenni. Senki sem fogja idegenszerűnek találni, hogy ily kétes jelgu ünnepeyen résztvesz és Németország sem fogja valószínűleg visszautasítani azt, hogy a párisi kiállításon résztvegyen. Oroszországban — végzi a Novoje Vremja — senki sem fog az ellen felszólalni, ha az ünnepségnél a francia hajóraj trikolorja fog lobogni az orosz hajóraj fehér zászlója mellett.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Bándy Endre urnak Léva. A b. levelében foglaltak igazak; de épp azt akarjuk, hogy lapocskából lap legyen. A többire nézve szíves köszönet. — **Lovás Daniel**, Fényes-Litke, **Frenyó András** T-Szele. Fogadják őszinte köszönetemet. — **Gacsalyi László** urnak Istvándi. A regény 109—112. a 265—268. lapjait nyílt borítékban megküldtem. — (sss.) Azt hiszem, nem veszi rossz néven kedves munkatárs, hogy a vezércikket pár eszmével a magaméból is megtoldtam. — **S. Sz. J. D.**—n. Kedves leveled igen jól esett. Mielőbb válaszolok. **K. s Zs.**—nd **K.**—t. Az előbbi üzenet, köszönetem kifejezése mellett, önnek is szól. Üdvözet! — **G.**—lyi **J.**—f **Sz.**—ó. Fáradozásodért köszönet. Tartozásod a kiad. hiv. jelentésn szerint 1 frt 50 kr. az első negyedre. **O.**—y **Zs.**—nd urnak **K. Sz. P.**—r. meg nem tudjuk, Szikszóra orgonista-kántornak ki választott meg. — **H.**—y **R.**—ó urnak **E.**—s. A kéziratot rövid időn visszaküldöm. Talán átdolgozott alakban is nekünk van szánva. Szíves érdeklődése nagyon jól esett.

Kiadóhivatali üzenetek.

Hafenschcr Károly urnak Sárvár, — **V. Mészáros** Endre urnak Szakácsi, — **Wengh Gyula** urnak Antunovác és **Boitz Gyula** urnak Szt. Benedek: regénymellékletünk hiányzó lapjait méltóztatassanak a regény befejeztokor reklamálni s akkor készséggel küldjük meg. — **Nagy** **Abraham** urnak Vice. Előfizetése f. évi ápril hó végével jár le. — **Rákosi** **Lajos** urnak Luka-falva. Előfizetése f. évi aug. végéig rendezve van.

HIRDETÉSEK.

Mária-Czelli Gyomor-cseppek

nagyszerűen hatnak gyomor bajknál, nélkülözhetetlen és általánosan ismeretes házi és népszerű.

A gyomorbetegség tünetei: étvágytalanság, gyomorgyengeség, бүзös lehelet, felfútság, savanyu, felbőffögés, hasmenés, gyomorégés, felesleges, nyálkakiválasztás, sárgaság, undor és hányás, gyomorgörcs szükülés.

Hathatós gyógyszernek bizonyult fejfájásnál, a menyinyiben ez a gyomortól származott, gyomortulterhelésnél étellekkel és italokkal, gilliszták, májbajok és hámorrhoidáknál.

Említett bajknál a **Máriaczelli gyomorcseppek** évek óta kitűnőnek bizonyultak, a mit száz meg száz bizonyítvány tanusít. Egy kis üveg ára használati utastással együtt 40 kr., nagy üveg ára 70 kr.

Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszerész **Budapest**, Király utca 12 sz.

A védjegyet és aláírást tüzetesen tessék megtekinteni! Csak oly cseppeket tessék elfogadni, melyeknek burkolatára zöld szalag van ragasztva a készítő aláírásával (C. Brády) és ezen szavakkal: „Valóságát bizonyítom“.

A **Máriaczelli gyomorcseppek** valódián kaphatók.

S.-A.-Ujhely: Kincsesy Péter és Éliássy Imre gyógyszerártaiban.

